

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 530/2014-40

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 19. novembra 2014 v senáte zloženom z predsedu Petra Brňáka a zo sudcov Milana Ľalíka a Marianny Mochnáčovej prerokoval prijatú sťažnosť M. K. a S. K., zastúpených advokátom JUDr. Jánom Segečom, Skuteckého 26, Banská Bystrica, vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Banská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C/278/1995 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. K. a S. K. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Banská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C/278/1995 porušené bolo.
2. Okresnému súdu Banská Bystrica prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C/278/1995 konal bez zbytočných prietáhov.

3. S. K. p r i z n á v a finančné zadost'učinenie v sume 15 000 € (slovom pätnásťtisíc eur), ktoré jej je Okresný súd Banská Bystrica p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. M. K. p r i z n á v a finančné zadost'učinenie v sume 8 000 € (slovom osemtisíc eur), ktoré jej je Okresný súd Banská Bystrica p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Okresný súd Banská Bystrica je p o v i n n ý uhradiť S. K. a M. K. trovy konania spoločne a nerozdielne v sume 284,08 € (slovom dvesto osemdesiatštyri eur a osem centov) na účet ich právneho zástupcu advokáta JUDr. Jána Segeča, Skuteckého 26, Banská Bystrica, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

6. Vo zvyšnej časti s'ťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 10. septembra 2004 č. k. I. ÚS 530/2014-12 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) s'ťažnosť M. K. a S. K. (ďalej len „s'ťažovateľky“, resp. „s'ťažovateľka v 1. rade“ a „s'ťažovateľka v 2. rade“), ktorou namietali porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C/278/1995.

2. Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka M. K. ako zákonná zástupkyňa vtedy ešte maloletej S. K. podala 12. októbra 1995 na okresnom súde návrh „o určenie otcovstva... a úpravu práv a povinností k mal. dcére“.

Uvedené konanie nie je do dnešného dňa právoplatne ukončené, hoci trvá 19 rokov, a sťažovateľka v 2. rade S. K. má v súčasnosti už 21 rokov. Sťažovateľky podrobne opisujú priebeh tohto konania na okresnom súde, považujú ho za neprimerané, zdĺhavé a neefektívne. V októbri 2013 podali predsedovi okresného súdu aj sťažnosti na prietahy v konaní, ktorý síce potvrdil, že konanie trvá neprimerane dlho, avšak uviedol, že ich sťažnosti sú nedôvodné, pretože „nejde o subjektívne dôvody na strane súdu ale o medzinárodný prvok v konaní, keď súd je nútený konať dožiadaním príslušného súdu v Republike Čierna Hora prostredníctvom Ministerstva spravodlivosti SR...“.

3. Na základe uvedeného sťažovateľky ústavnému súdu navrhujú, aby vo veci vydal tento nález:

„Základné právo M. K. a S. K., na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy... a právo na prerokovanie ich záležitosti v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru... postupom Okresného súdu Banská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 14C/278/1995 porušené bolo.

Okresnému súdu Banská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 14C/278/1995 prikazuje konať bez zbytočných prietahov.

M. K.j priznáva... finančné zadosťučinenie v sume 20.000,- EUR a S. K. priznáva... finančné zadosťučinenie v sume 30.000,- EUR, ktoré je Okresný súd Banská Bystrica povinný vyplatiť do rúk M. K. a S. K. do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Okresný súd Banská Bystrica je povinný uhradiť M. K. a S. K. do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu trovy konania vo výške 520,99,- EUR na účet právneho zástupcu sťažovateľiek.“

4. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci vyjadril okresný súd v písomnom podaní (sp. zn. Spr. 4007/2014 zo 14. októbra 2014), v ktorom súčasťou je „Chronologický prehľad úkonov v spise Okresného súdu Banská Bystrica“ a tiež vyjadrenie zákonnej

sudkyne. Z podania okrem iného vyplýva: „Súhlasím s tvrdením sťažovateľky, že dané konanie trvá neprimerane dlho. Avšak dĺžka konania nie je spôsobená subjektívnymi dôvodmi na strane tunajšieho súdu, pričom subjektívnu nečinnosť na strane súdu som nezistil. Odporca je občanom cudzieho štátu, konania na tunajšom súde sa osobne nezúčastňuje a má problémy s vycestovaním na Slovensko, pričom aj samotný odporca svojim prístupom prispieva k predlžovaniu tohto konania tak, ako to vyplýva z vyjadrenia sudkyne. Tunajší súd s odporcom koná len prostredníctvom dožiadaného súdu v.... Republika Čierna Hora, ale nútený znalecké dokazovanie vykonať prostredníctvom tohto súdu. Týmto je sťažený celý postup tunajšieho súdu tak, ako to vyplýva z postupu uvedeného vo vyjadrení sudkyne. Tunajší súd s dožiadaným súdom komunikuje prostredníctvom Ministerstva spravodlivosti SR a dožiadaný súd pri vybavení dožiadania tunajšieho súdu nepostupuje dôsledne. Pritom tunajší súd je povinný zabezpečiť vykonanie dôkazu skúškou DNA tak, ako túto povinnosť konštatoval Krajský súd v Banskej Bystrici v odôvodnení svojho rozhodnutia zo dňa 15. 01. 2008. ktorým zrušil pôvodný rozsudok tunajšieho súdu zo dňa 07. 09. 2006. Tunajší súd využíva všetky možné procesné prostriedky a postupy podľa svojho práva na zabezpečenie vykonania dokazovania. Za účelom čo najrýchlejšieho postupu dožiadaného súdu v... Republika Čierna Hora tunajší súd prekladá všetky listiny ustanoveným tlmočníkom do jazyka srbochorvátskeho, a rovnako aj listiny, ktoré predloží dožiadaný súd, je potrebné predložiť do jazyka slovenského. Napriek viacerým dožiadaniam a urgenciám tunajšieho súdu dožiadaný súd v... neoznámil, či vykonal žiadané znalecké dokazovanie, alebo inak zabezpečil splnenie požiadavky tunajšieho súdu. Doposiaľ tunajšiemu súdu ani neoznámil výšku trov vzniknutých vybavením dožiadania (čl. 12 vyhlášky ministra zahraničných vecí o Zmluve medzi Československou socialistickou republikou a Socialistickou federatívnou republikou Juhosláviou o úprave právnych vzťahov v občianskych, rodinných a trestných veciach), ani zúčtovacie údaje na úhradu trov vzniknutých vybavením dožiadania. Dožiadanie tunajšieho súdu o vykonanie dôkazu - odobratie biologického materiálu odporcu - nebolo doposiaľ príslušným súdom odporcu v Republike Čierna Hora vybavené.

Nestotožňujem sa s tvrdením sťažovateľiek o nekoordinovanom a neefektívnom postupe Okresného súdu Banská Bystrica, ale naopak tunajší súd využíva všetky možné procesné postupy za účelom rozhodnutia vo veci, pričom je v tomto prípade viazaný

právnym názorom odvolacieho súdu, ktorý uložil vykonať dokazovanie spôsobom, ktorý je jednou z príčin doterajšieho nevybavenia veci. Ako vyplýva z vyjadrenia sudkýň a chronológie úkonov, zdĺhavý postup v konaní je zapríčinený hlavne postupom a správaním sa odporcu a zdĺhavým a nedôsledným spôsobom vybavenia dožiadaní cudzími justičnými orgánmi. V súlade so zaužívanou judikatúrou Ústavného súdu SR navrhujem zohľadniť všetky okolnosti spôsobujúce dĺžku predmetného konania, a to hlavne otázku existencie cudzieho prvku v konaní, správanie sa odporcu, zdĺhavé a nedôsledné vybavenia dožiadaní cudzím justičným orgánom ako aj spôsob dokazovania uložený odvolacím súdom.

Vo vzťahu k požadovanej výške finančného zadosťučinenia, považujem jej výšku vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti za neprimeranú...“

Súčasťou vyjadrenia okresného súdu bolo stanovisko zákonnej sudkyne:

„Vec napadla na súd 12. 10. 1995. Termín vytýčený na 07. 11. 1995. Vypočutá matka dieťaťa, pojednávanie odročené, za účelom výsluchu odporcu cez príslušný súd Republiky Čierna Hora. Prípisom 12. 01. 1996 bolo dožiadanie zasielané cez Ministerstvo spravodlivosti SR Bratislava. Ďalší termín pojednávania bol vytýčený na deň 25. 06. 1996. Na pojednávaní zistené, že sa nevrátilo dožiadanie od cudzozemského súdu. Nevrátil sa ani do ďalšieho pojednávania 03. 09. 1996. Prípisom 08. 10. 1996 požiadané Ministerstvo spravodlivosti SR o urgovanie vybavenia nášho dožiadania. Prípisom 28. 05. 1997 urgované MS SR o vybavenie dožiadania. Znova urgované 19. 12. 1997, pretože doposiaľ dožiadanie vybavené nebolo, ako o tom informovalo MS SR. Dňa 20. 07. 1998 znova požiadané MS SR o urgovanie vybavenia dožiadania, rovnako 14. 01. 1999. MS SR 11. 03. 1999 odpovedá, že treba zaslať nové predvolanie na pojednávanie, preto bolo vytýčené na deň 23. 11. 1999. Dňa 26. 04. 1999 listiny zaslané MS SR. Dňa 08. 11. 1999 MS SR odpovedá, že bude urgovať prípisom 09. 06. 2000 odpovedá, že bude urgovať. Dňa 15. 01. 2001 súd znova žiada MS SR o urgovanie vybavenia dožiadania, rovnako prípisom 08. 06. 2001. Dňa 15. 08. 2001 došlo čiastočne vybavené dožiadanie nášho súdu, ale bez sprievodného listu MS Čiernej Hory. MS SR dňa 31. 01. 2002 odporúča vypracovať nové dožiadanie o výsluch odporcu. Termín pojednávania vytýčený na 12. 03. 2002. Súd oboznámil prítomných so stavom vo veci a 08. 2002 vypracoval nové dožiadanie pre príslušný súd Republiky Čierna Hora. MS SR zaslané 25. 04. 2002. Termín pojednávania

vytýčený na 05. 09. 2002, konštatované že od cudzozemského, súdu neprišla žiadna odpoveď. Náhradný termín pojednávania bol určený na 11. 2002, na ňom konštatované, že Republika Čierna Hora doposiaľ na dožiadanie nereagovala. Dňa 11. 11. 2002 požiadané MS SR o urgovanie vybavenia dožiadania. Dňa 04. 12. 2002 MS SR odpovedá, že zaslalo dožiadanie. Na to MS SR požiadalo o určenie zmeny v dátume termínu pojednávania. Súd vytýčil pojednávanie na 08. 06. 2004 a náhradný termín 31. 08. 2004. Dňa 28. 11. 2003 došlo vybavené dožiadanie od Republiky Čierna Hora, kde bol vypočutý odporca. Na pojednávaní 08. 06. 2004 súd odročil pojednávanie s tým, že vypracuje nové dožiadanie, kde požiada Republiku Čierna Hora, aby dôsledne vybavili dožiadanie nášho súdu. Prípisom 20. 10. 2004 súd znova žiada MS SR o zaslanie nášho dožiadania spolu s návrhom, uznesením o kolíznom opatrovníkovi a predvolaním na pojednávanie, aby tieto boli doručené odporcovi do vlastných rúk. Na pojednávaní 14. 12. 2004 súd konštatoval, že doposiaľ nedošla žiadna odpoveď z Republiky Čierna Hora, preto pojednávanie odročené na náhradný termín 01. 02. 2005. MS SR 29. 12. 2004 oznamuje, že zahraničný súd čiastočne vybavil naše dožiadanie, ale zápisnica o výsluchu odporcu nebola súčasťou príloh. Preto pojednávanie bolo odročené za účelom nariadenia znaleckého dokazovania znalcom sexuológom na spravdepodobnenie termínu počatia dieťaťa. Dňa 03. 02. 2005 ustanovený znalec, ktorý podal posudok, súdu došiel 03. 05. 2005.

Dňa 20. 12. 2005 súd robí dotaz na MS SR, aby uviedli či naše dožiadanie o výsluch odporcu bolo zahraničným súdom uskutočnené. Dňa 09. 01. 2006 MS odpovedá, že zápisnicu o výsluchu odporcu doposiaľ nedostali, vec bola urgovaná. Rovnako odpovedá aj prípisom zo 07. 06. 2006. Vo veci vytýčený termín pojednávania na 07. 09. 2006. Na pojednávaní bolo vo veci samej rozhodnuté rozsudkom 14C/278/95-230 zo dňa 07. 09. 2006 tak, že odporca bol určený za prirodzeného otca, maloleté dieťa zverené do výchovy matky, odporca zaviazaný platením výživného a uložená povinnosť splácania zameškaného výživného a rozhodnuté o náhrade trov konania s odôvodnením, že súd vo veci rozhodol na základe výpovede matky dieťaťa, znaleckého dokazovania. Keďže ďalšie dôkazy, ktoré by viac spravdepodobnili otcovstvo k dieťaťu neboli predložené, súd vychádzal zo záveru znalca sexuológa na určenie termínu najpravdepodobnejšieho počatia dieťaťa.

Odporca proti rozsudku podal odvolanie, spis bol predložený odvolaciemu súdu 20. 12. 2007.

Odvolaací súd uznesením 15Co/246/2007-283 zo dňa 15. 01. 2008 zrušil prvostupňový rozsudok, vec vrátil na nové prejednanie a rozhodnutie. V odôvodnení konštatuje, že aj keď sa jedná o konanie, ktoré prebieha viac rokov, má odvolateľ legitímne právo na to, aby mohol v súlade s vedeckým dôkazom zaprieť svoje otcovstvo a aj dieťa má právo poznať identitu svojho biologického otca. Vnútroštátne súdy by mali interpretovať svoje právo vo svetle vedeckého pokroku a následných spoločenských dôsledkov. Bude povinnosťou OS nariadiť dôkaz skúškou DNA. Ak sa odporca nezúčastní odberu vzorky na území SR, treba aby sa podrobil takémuto odberu vo svojom domovskom štáte.

Uznesením 11. 02. 2008 vo veci nariadené znalecké dokazovanie, ustanovený slovenský znalec... za účelom vykonania analýzy DNA, odobratím krvi maloletému dieťaťu, jeho matke a odporcovi. Znalec 18. 02. 2008 uviedol, že potrebuje biologický materiál odporcu odobratím dvoch - troch kvapiek z prsta na biely filtračný papier alebo výterom ústnej sliznice.

Súd 11. 03. 2008 vypracoval dožiadanie pre príslušný súd... Republika Čierna Hora, v ktorom žiada, aby bol vypočutý odporca na položené otázky, aby odporcovi bola doručená žiadosť znalca o vykonanie znaleckého úkonu a aby príslušný súd ustanovil znalca, ktorý odoberie biologický materiál odporcovi a podľa pokynov slovenského znalca mu tento odovzdá. Listiny boli predložené MS SR prípisom 18. 04. 2008. MS SR 03. 11. 2008 zaslalo zápisnicu o výpovedi odporcu, ale z nej je zrejmé, že odporca odpovedal na otázky položené tunajším súdom, ale príslušný súd nijako neodpovedal na požiadavku odobrať biologický materiál odporcovi. Prípisom 11. 11. 2008 súd robí dotaz na slovenského znalca..., aby uviedol, či mu bol doručený biologický materiál odporcu. Dňa 21. 11. 2008 znalec odpovedá, že vzorka mu zatiaľ predložená nebola. Súd vypracoval 10. 12. nové dožiadanie, kde vyslovene žiada, aby zahraničný súd zabezpečil odobratie biologického materiálu odporcovi a zaslanie vzorky slovenskému znalcovi. Listiny 29. 01. predložené MS SR. Dňa 16. 02. 2009 MS SR odpovedá, že dožiadanie neobdržali. Slovenský znalec 05. 06. odpovedá, že doposiaľ neobdržal vzorku materiálu.

MS SR 18. 06. 2009 odpovedá, že doposiaľ neobdržalo vybavenie dožiadania, bude ho urgovať. Dňa 31. 08. 2009 odpovedá, že neobdržalo vybavenie dožiadania, požiada o súčinnosť zastupiteľský úrad SR v Belehrade. Prípisom 02. 02. 2010 odpovedá, že neobdržalo vybavenie dožiadania od príslušných justičných orgánov Republiky Čiernej

Hory, rovnako aj prípisom 26. 05. 2010, s tým, že znova požiada o spoluprácu Veľvyslanectva SR v Belehrade. Prípisom 20. 12. 2010 MS SR oznamuje, že neobdržalo odpoveď príslušných úradov, prípisom 16. 03. 2011 oznamuje, že zasiela zápisnicu o výsluchu odporcu a čiastočnom vybavení dožiadania, že výkon dôkazu odobratím vzorky krvi odporcovi bude uskutočnený po úhrade nákladov za znalecký úkon. Súd prípisom 12. 05. 2011 žiada MS SR, aby zistilo či dožiadaná strana zabezpečila odobratie vzorky krvi odporcovi. Ak je potrebné aby slovenská strana zaslala dožiadateľmu súdu úhradu nákladov za znalecký úkon, zatiaľ tak nemôže urobiť, pretože nemá údaje o peňažnom ústave a čísle účtu. Pri urgencii úplného vybavenia dožiadania nech sú tieto údaje dožiadateľným súdom uvedené (č. 1. 381, 382).

MS SR prípisom 04. 08. 2011 oznamuje, že nebola zaslaná odpoveď, vec vedie v evidencii, o výsledku bude informovať. Prípisom 21. 12. 2011 oznamuje, že požiadalo MS Čiernej Hory v... o vybavení dožiadania. Po jeho vybavení bude tunajší súdu informovať. Prípisom 15. 03. 2012 tunajší súdu žiada o odpoveď, ako bolo naše dožiadanie vybavené. MS SR 04. 04. 2012 oznamuje, že neobdržalo vybavenie dožiadania od príslušných justičných orgánov. Prípisom 24. 05. 2012 oznamuje, že zasiela list MS Čiernej Hory v... so zápisnicou OS... z 23. 04. 2012. Po zabezpečení prekladu predložených listín je zrejmé, že odporca sa vyjadril, že sa podrobil operácii srdca v roku 2010, pokúša sa získať prostredníctvom Veľvyslanectva v Belehradu vízum na vycestovanie do Slovenskej republiky, aby mohol znalec vykonať požadovaný znalecký posudok. Ale matka navrhovateľky mu nezabezpečila pozvanie, ktoré bolo potrebné na získanie víza na cestu na Slovensko. Súd vytýčil termín pojednávania na 25. 09. 2012, na ktorom informoval o priebehu doterajšieho konania UPSVaR... matku... aj..., ktorá v tom čase už bola plnoletá. Pojednávanie odročené s tým, že... sa vyjadrí, či bude vystupovať na strane navrhovateľa ako navrhovateľka a bude žiadať pokračovať v konaní. Podaním, ktoré došlo 08. 11. 2012 oznámila, že žiada o pokračovanie v konaní a zvolila si právneho zástupcu AK JUDr. Eva Segečová s.r.o...

Prípisom 23. 04. 2013 súd žiada MS SR, aby oznámili, či došla odpoveď na dožiadanie tunajšieho súdu z 08. 01. 2013 adresované príslušnému súdu Mesta... MS SR 13. 05. 2013 oznamuje, že dožiadanie vybavené nebolo, vybavenie dožiadateľ v cudzine urguje u zahraničného partnera v časovom rámci 5-6 mesiacov od odoslania pôvodnej žiadosti.

Prípisom 15. 08. 2013 MS SR zaslalo zápisnicu o doručení písomností a vybavenie dožiadania tunajšieho súdu. Zo zápisnice z 19. 07. 2013 súd konštatuje, že odporca sa vyjadril, že sa pokúšal vycestovať na Slovensko v roku 2007, ale navrhovateľka ani jej matka mu nezaslala pozvanie, na základe ktorého by vo svojom domovskom štáte dostal vízum. Viackrát žiadal o zaslanie pozvania, ale zákonná zástupkyňa navrhovateľky to neurobila. Vo vzťahu k požiadavke slovenského súdu, aby poskytol genetický materiál, uvádza, že je ochotný ho poskytnúť, ale nemôže znášať náklady na cestu do..., kde je možno vykonať tento úkon, lebo jeho zdravie je narušené a má malý dôchodok (č. 1. 449).

Súd prípisom 09. 09. 2013 zaslal právnenému zástupcovi navrhovateľky pripojenú zápisnicu a oznamuje mu, že opätovne žiadal príslušné orgány Čiernej Hory, aby ustanovili svojho znalca na odobratie biologického materiálu odporcovi.

Právny zástupca navrhovateľky podaním, ktoré došlo 02. 10. 2013, oznamuje súdu, že súdne konanie neprimerane dlho trvá, žiada aby súd odporcovi podľa § 53 OSP uložil poriadkovú pokutu za marenie uplatnenia zákonného práva navrhovateľky, navrhuje zabezpečiť vynútenie splnenia povinnosti dostaviť sa pred znalca a strieť odber vzorky DNA podľa § 52 OSP prostredníctvom dožiadania základného súdu v..., Republika Čierna Hora...

Jedná sa o konanie s medzinárodným prvkom (odporca je občanom Republiky Čierna Hora). Odporca sa pojednávaní osobne nezúčastňuje, je vypočúvaný dožiadaným súdom, pričom dožiadanie sa do Republiky Čierna Hora zasiela prostredníctvom Ministerstva spravodlivosti SR Bratislava, rovnako aj odpovede sa vracajú prostredníctvom neho. Za tým účelom, aby druhá zmluvná strana rýchlejšie vybavila dožiadanie slovenského súdu súd všetky predkladané listiny najskôr prekladá do jazyka srbochorvátskeho (slovenským súdom ustanoveným tlmočníkom), rovnako aj listiny, ktoré sa vrátia sú len v srbochorvátskom jazyku, preto je potrebné ich preložiť.

Procesný postup, o ktorý žiada dožadujúci súd (slovenský súd) príslušný súd Republiky Čierna Hora, si volí tento súd podľa svojich procesných postupov.

Dožadujúci súd vo svojom dožiadaní uvedie, o aké úkony žiada (výsluch odporcu, doručenie mu listín, uloženie povinnosti odporcovi a podobne). Je na dožiadanom súde, ako zabezpečiť vybavenie dožiadania.

Vyššie uvádzanými dožiadaniami slovenský súd žiadal jednak o výpoveď odporcu (odpoveď na položené otázky), jednak o potvrdenie o prevzatí doručovaných listín a žiadal aj, aby dožiadaný súd ustanovil svojho znalca za účelom odberu biologického materiálu odporcovi. Túto požiadavku slovenský súd urgoval. Napriek tomu z odpovedí dožiadaného súdu nevyplývalo, či tento zabezpečil splnenie tejto požiadavky, buď týmže uložil povinnosť priamo odporcovi alebo ustanovil svojho znalca na vykonanie tohto úkonu. Dožiadaný súd len konštatuje, že za účelom vykonania znaleckého úkonu je potrebné uhradiť trovy tohto znaleckého úkonu, ale neuvádza v akej výške sú tieto trovy, názov peňažného ústavu a číslo účtu, na ktorý by mohol slovenský súd zložiť peňažné prostriedky na trovy znaleckého dôkazu. Dožiadaný súd tak neurobil ani napriek tomu, že bol výslovne požiadaný o uvedenie týchto údajov.

Odporca je občanom Republiky Čierna Hora, a preto priamo procesný súd (slovenský) mu nemôže ukladať povinnosti podľa Občianskeho súdneho poriadku.

Ako vyplýva zo zápisníc a sprievodných listov dožiadaného súdu, tento dôsledne nereaguje na vybavenie všetkých požiadaviek uvedených v dožiadaní slovenského súdu.

Slovenský súd má možnosť len prostredníctvom Ministerstva spravodlivosti SR urgovať, aby jeho dožiadanie bolo druhou zmluvnou stranou dôsledne vybavené.

Toto sú dôvody, pre ktoré zatiaľ vo veci prvostupňovým súdom nebolo rozhodnuté (po zrušení prvostupňového rozsudku odvolacím súdom), pretože je potrebné vykonať dôkazy tak, ako boli odvolacím súdom nariadené. Procesný súd žiada o vykonanie týchto dôkazov druhú zmluvnú stranu (jedná sa o úkon odovzdania biologického materiálu odporcom, ktorý je ochotný to urobiť, preto ani nie je dôvod ho postihovať pre nesplnenie povinností, ale príslušný súd druhej zmluvnej strany nezabezpečil vykonanie tohto úkonu).

Súd môže len znova žiadať druhú zmluvnú stranu, aby ustanovila znalca na odber biologického materiálu odporcovi, oznámila výšku nákladov znaleckých s tým spojených, oznámila názov peňažného ústavu a číslo účtu, na ktoré je možné náklady zložiť.“

5. Procesné úkony okresného súdu, ktoré sú uvedené vo vyjadrení okresného súdu, považoval ústavný súd za preukázané, pretože sa zhodujú s jeho zisteniami a vyplývajú zo súdneho spisu okresného súdu predloženého na nahliadnutie 20. októbra 2014.

6. K vyjadreniu okresného súdu právny zástupca sťažovateľiek nezaujal stanovisko.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

7. Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

8. Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní o určenie otcovstva a úpravu práv a povinností k pôvodne maloletému dieťaťu došlo k porušeniu práv sťažovateľiek podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec... prerokovala bez zbytočných priet'ahov...“, resp. v čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého „Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola... v primeranej lehote prejednaná... súdom..., ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch...“.

10. Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98).

11. Judikatúra ústavného súdu a ESLP sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. právo na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 dohovoru, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka konania a postup súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s ESLP ústavný súd prihliada pritom aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií ústavný súd postupoval aj v danom prípade.

11.1 V rámci prvého kritéria ústavný súd zistil, že predmetom posudzovaného konania pred okresným súdom je konanie „o určenie otcovstva a o úhradu osobných potrieb“, ktoré je vedené na základe návrhu podaného Obvodným úradom, oddelenia sociálnych vecí v Banskej Bystrici už od roku 1995. Základnými kritériami na hodnotenie veci ako zložitej je skutkový stav veci a platná právna úprava relevantná na rozhodnutie o veci. Keďže za otca dieťaťa bol označený štátny občan iného štátu „Republiky Čierna Hora“ (predtým Juhoslávie), právna úprava relevantná na rozhodnutie o veci je v porovnaní s prípadmi určovania otcovstva muža, ktorý trvale žije na území Slovenskej republiky, o niečo komplikovanejšia. Zákon č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom v znení neskorších predpisov pri jeho aplikácii na okolnosti daného prípadu jednoznačne odkazuje na použitie slovenského právneho poriadku ako vo veci určovania otcovstva, tak aj vo veci úpravy práv a povinností rodičov k deťom. Cudzí, resp. medzinárodný prvok v konaní (účastník konania, ktorý je občanom iného štátu) môže mať však za následok zdlhavosť konania, pretože vykonávanie všetkých úkonov si vyžaduje súčinnosť s orgánmi cudzieho štátu, preklady listín do cudzieho jazyka a nariadovanie

pojednávani s dostatočným predstihom. Ústavný súd na túto skutočnosť, ako aj na nekonanie súdnych orgánov v zahraničí, ktorá ovplyvnila preukazovanie skutkového stavu veci, prihliadol pri svojom rozhodovaní. Pri hodnotení okolností tohto prípadu a predovšetkým posudzovaní dĺžky konania ústavný súd zhodne s ESĽP (napr. H. v. United Kingdom z 8. júla 1987) prihliadol aj na povahu sporu dotýkajúceho sa ochrany záujmov maloletého dieťaťa a jeho neistého osobného statusu, ktoré si vo všeobecnosti vyžadujú postup súdu s osobitnou starostlivosťou (m. m. II. ÚS 33/99, I. ÚS 53/02). Povaha tohto sporu preto podmieňovala kvalifikovanie zbytočných prietahov v prísnejšom meradle a podľa názoru ústavného súdu sa mala prejavíť aj v starostlivejšom a dôraznejšom prístupe okresného súdu. V týchto konaniach je prvoradou úlohou súdov chrániť tento záujem dieťaťa a všeobecné súdy majú povinnosť organizovať svoj procesný postup tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a skončená [§ 100 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“)] a aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa naň osoba obrátila so žiadosťou o rozhodnutie.

11.2 Pri hodnotení správania sťažovateľiek ako druhého kritéria na posudzovanie možných dôvodov zbytočných prietahov v konaní ústavný súd nezistil žiadne také skutočnosti, ktoré by mohli byť pri jeho rozhodovaní zohľadnené iba na ich ťarchu a v dôsledku ktorých by mohlo dôjsť k spomaleniu postupu okresného súdu v predmetnom konaní. Sťažovateľka v 1. vystupovala v konaní ako vedľajšia účastníčka od 7. novembra 1995.

11.3 Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu. Sťažovateľky v sťažnosti nekonkretizovali obdobia, počas ktorých malo dôjsť k zbytočným prietahom v napadnutom konaní, ani obdobia nečinnosti, resp. neefektívnej činnosti, ale poukázali najmä na význam konaní o určenie otcovstva a úpravu práv a povinností k deťom, ktorým je potrebné venovať osobitnú starostlivosť, a tiež celkovú dĺžku konania v trvaní 19 rokov, ktorá je podľa nich neospravedliteľná. Ústavný súd zo spisu považoval za preukázané, že okresný súd nepochybne porušil svoje zákonné povinnosti dané mu predovšetkým Občianskym súdnym poriadkom. Predmetné konanie sa začalo 12. októbra 1995 (k spisu okresného súdu je pripojený ešte spis 15 Nc 1067/93, z ktorého vyplýva, že matka

sťažovateľky požiadala okresný súd už 5. októbra 1993, aby splnomocnil opatrovníka maloletej na podanie návrhu „na určenie otcovstva a úpravu práv a povinností rodičov“). Okresný súd po podaní návrhu opatrovníkom v roku 1995 nedokázal svoj postup organizovať tak, aby právoplatne rozhodol o tom, kto je biologickým otcom maloletého dieťaťa, a následne tiež určiť práva a povinnosti rodičov k nemu, ktoré sú na základe zákona s takýmto zistením spojené. Podľa názoru ústavného súdu doterajšiu celkovú dĺžku posudzovaného konania – viac než devätnásť rokov – nemožno vzhľadom na osobitný význam veci pre sťažovateľky, ako aj na okolnosti danej veci vrátane jej zložitosti (pozri predchádzajúci bod) považovať za „primeranú“ v zmysle citovaných čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd nemal za potrebu špecifikovať jednotlivé obdobia nečinnosti okresného súdu (najmä v rokoch 1997 až 2001), keď iba urgovoal vybavenie jeho dožiadaní prostredníctvom ministerstva, pretože žiadosti o pomoc v tejto veci prostredníctvom Veľvyslanectva Slovenskej republiky v Belehrade neboli vybavené vôbec z dôvodu, že v krajinách bývalej Juhoslávie prebiehala vojna a dokumentácia sa pravdepodobne stratila, a ani neskôr potom orgány Ministerstva spravodlivosti Republiky Čierna Hora na dožiadania našich orgánov vôbec alebo adekvátne nereagovali. Podľa názoru ústavného súdu určitý podiel na celkovej dĺžke konania možno pripísať okrem okresného súdu aj iným orgánom, napr. Centru pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže Bratislava, ktorého zástupca sa nezúčastňoval pojednávaní, ale aj Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“), ktoré formálne síce realizovalo výzvy a písalo urgencie, ale nedokázalo byť dostatočne efektívnym v súčinnosti so súdnymi a inými orgánmi v Republike Čierna Hora, a to v súvislosti s vykonávaním dôkazu skúškou DNA u pravdepodobného otca dieťaťa, ktoré mal okresný súd realizovať po zrušení jeho rozsudku zo 7. septembra 2006, na základe právneho názoru Krajského súdu v Banskej Bystrici vysloveného v rozsudku sp. zn. 15 Co/246/2007 z 15. januára 2008. V tejto súvislosti ústavný súd už vo svojej predchádzajúcej judikatúre vyslovil názor, že z ústavnoprávneho hľadiska je neprijateľné, aby právna neistota v konaní pred všeobecným súdom nebola odstránená ani po uplynutí viac ako 19 rokov od jeho začatia (m. m. napr. IV. ÚS 127/08, IV. ÚS 752/2013).

12. Vzhľadom na uvedené dôvody je ústavný súd toho názoru, že postupom okresného súdu (aj keď objektívne nemohol za to len okresný súd) došlo k porušeniu základného práva sťažovateľiek na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a porušenie práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia v bode 1.

13. Ústavný súd zároveň prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a podľa § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať vo veci bez zbytočných prietahov, lebo konanie nie je dosiaľ právoplatne skončené.

14. Ústavný súd môže priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie (čl. 127 ods. 3 ústavy, § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde). Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu. Sťažovateľky žiadali priznať finančné zadosťučinenie „z dôvodu, že porušenie ich základného práva už nie je možné napraviť. Stav právnej neistoty u sťažovateľky... trvá takmer polovicu jej života a u sťažovateľky... trvá celý jej život. Prežíva doslova traumatizujúce stavy, keď otcovstvo k nej nebolo ani počas 19 rokov trvajúceho súdneho konania právoplatne určené. V konaní ide o otázku jej osobného statusu, o časť jej osobnej identity. Sťažovateľka... si za porušenie svojich práv uplatňuje primerané zadosťučinenie vo výške 20.000,- EUR a sťažovateľka... si za porušenie svojich práv uplatňuje primerané zadosťučinenie vo výške 30.000,- EUR, keďže v konaní ide o otázku jej osobného statusu. Požadované sumy považujú sťažovateľky za primerané na zmiernenie nemajetkovej ujmy, ktorá im vznikla zbytočnými prietahmi konajúceho súdu a neprimeranou dĺžkou súdneho konania.“

15. Podľa názoru ústavného súdu nemožno od sťažovateľiek spravodlivo žiadať, aby čakali na výsledok konania takú neprimerane dlhú dobu, a nie je akceptovateľné ani to, aby bol stav konania ku dňu vydania tohto nálezu taký, aký bol zistený v ich prípade. Vzhľadom na doterajší postup okresného súdu (pozri bod 11.3), s prihliadnutím na povahu veci (pozri

bod 11.1), berúc do úvahy aj doterajšiu neprimeranú dĺžku namietaného konania, ktorá je z ústavného hľadiska zjavne neakceptovateľná, ako aj naplnenie princípu spravodlivosti, považoval ústavný súd priznanie sumy 15 000 € sťažovateľke v 2. rade, resp. 8 000 € sťažovateľke v 1. rade za primerané finančné zadost'učinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

16. Ústavný súd nevyhovel v súlade s čl. 127 ods. 2 a § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde časti sťažnosti, v ktorej sťažovateľky žiadali priznať finančné zadost'učinenie nad ústavným súdom priznanú sumu, t. j. 30 000 € alebo 20 000 €. Z uvedených dôvodov ústavný súd v tejto časti rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 5 výroku tohto rozhodnutia.

17. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. Sťažovateľkám, ktoré boli vo veci namietaných porušení ich práv úspešné, vznikli trovy konania z dôvodu ich právneho zastúpenia advokátom.

18. Ústavný súd vychádzal pri rozhodovaní o priznaní trov konania z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2013, ktorá bola 804 € (za 2 úkony urobené v roku 2014). Úhradu priznal za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2014 (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie sťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13 ods. 2 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) tak, že každej zo sťažovateľiek priznal za jeden úkon vykonaný v roku 2014 sumu 134 € (čo po znížení o 50 % predstavuje sumu 67 €) a podľa § 13 ods. 2 vyhlášky spolu predstavuje sumu 268 €, k tomu režijný paušál (§ 16 ods. 3 vyhlášky) za 2 úkony pri každej z dvoch sťažovateľiek v sume po 8,04 €, čo celkovo predstavuje sumu 284,08 € (bod 3 výroku tohto nálezu). Uplatnená suma 434,16 € nebola vypočítaná v súlade s touto vyhláškou (obdobne m. m. I. ÚS 158/2014 a IV. ÚS 289/2014).

19. Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľiek (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde), tak ako to je uvedené v bode 5 výroku tohto rozhodnutia.

20. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou rozhodnutia uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. novembra 2014